

Amaliy mashg'ulotlarda ijodiy faollikni oshirish strategiyalari

Rahimova Gulhayo Qahramonovna

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” – ta’lim yo‘nalishi

2-kurs “E” guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san’at ta’limida amaliy mashg’ulotlar jarayonida o‘quvchilarning ijodiy faolligini oshirishga qaratilgan pedagogik strategiyalar tahlil qilinadi. Ijodiy faoliyatni rivojlantirishda interfaol metodlar, muammoli o‘qitish yondashuvlari, mustaqil ijodiy topshiriqlar va motivatsion muhitning ahamiyati yoritiladi. Maqolada o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi ijodiy hamkorlik, innovatsion ta’lim texnologiyalari hamda milliy qadriyatlarni amaliy darslarga integratsiya qilishning samaradorligi asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: Ijodiy faollik, amaliy mashg’ulot, tasviriy san’at, interfaol metodlar, motivatsiya, innovatsion texnologiya, pedagogik strategiya, badiiy tafakkur.

Zamonaviy ta’lim jarayonida o‘quvchilarning ijodiy faolligini oshirish masalasi pedagogik jarayonning eng dolzarb yo‘nalishlaridan biridir. Ayniqsa, tasviriy san’at fanini o‘qitishda amaliy mashg’ulotlar o‘quvchilarning estetik didi, badiiy tafakkuri va ijodiy yondashuvini rivojlantirishda katta ahamiyat kasb etadi. Amaliy mashg’ulotlarda o‘quvchilar faqat nazariy bilimlarni amalda qo‘llabgina qolmay, balki mustaqil fikrlash, estetik baholash va san’at vositalari orqali o‘z g‘oyasini ifodalash ko‘nikmalarini ham egallaydilar. Shu sababli, ijodiy faollikni oshirish uchun o‘qituvchi o‘z faoliyatida ilg‘or pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va milliy qadriyatlarni uyg‘unlashtirgan dars strategiyalaridan samarali foydalanishi zarur

Tasviriy san’at ta’limida amaliy mashg’ulotlar o‘quvchilarning ijodiy faolligini rivojlantirishda hal qiluvchi o‘rin tutadi. Chunki bu jarayon o‘quvchining nafaqat texnik malakalarini shakllantiradi, balki ularning mustaqil fikrlash, badiiy idrok etish va estetik his-tuyg‘ularini chuqurlashtiradi. Ijodiy faollikni oshirish uchun o‘qituvchi darsni shunday tashkil etishi kerakki, unda har bir o‘quvchi o‘zini ijodiy jarayonning faol ishtirokchisi sifatida his qilsin. Bu maqsadga erishish uchun amaliy mashg’ulotlarda turli pedagogik strategiyalar, interfaol metodlar, motivatsion usullar va innovatsion texnologiyalar uyg‘un holda qo‘llanilishi zarur.

Ijodiy faollik o‘quvchining o‘z fikrini erkin ifodalash, yangi g‘oyalarni ilgari surish va ularni badiiy shaklda amalga oshirish qobiliyatini anglatadi. Tasviriy san’at mashg’ulotlarida bu faollik, avvalo, chizish, bo‘yash, kompozitsiya yaratish, shakl va

ranglar ustida ishlash jarayonida namoyon bo‘ladi. Amaliy darslarda o‘qituvchi o‘quvchilarga tayyor namunalarni nusxalashni emas, balki ularni tahlil qilish va shaxsiy ijodiy yechim topishga yo‘naltirishi lozim. Shu tarzda o‘quvchilar faqat ijrochilar emas, balki yaratuvchilar sifatida o‘z salohiyatini ro‘yobga chiqaradilar.

Ijodiy faollikni oshirishda motivatsiyaning o‘rni beqiyosdir. O‘quvchi darsdan zavq olsa, san‘at orqali o‘zini ifodalashga intilsa, uning ijodiy samarasi ham ortadi. Buning uchun o‘qituvchi darsda ijodiy muhit yaratishi, o‘quvchilarga mustaqil qaror qabul qilish, yangi g‘oyalar bilan chiqish imkoniyatini berishi lozim. Masalan, bir xil mavzuda barcha o‘quvchilar bir xil rasm chizish o‘rniga, har biri o‘z qarashiga ko‘ra turlicha yechim taklif qilsa, bu ularning tafakkurini kengaytiradi. Shuningdek, o‘quvchilarning ijodiy ishlarini rag‘batlantirish, ularni sinfda namoyish etish, kichik ko‘rgazmalar tashkil etish ham motivatsiyani oshiruvchi samarali vosita hisoblanadi.

Amaliy mashg‘ulotlarda ijodiy faollikni rivojlantirishning yana bir muhim omili — interfaol metodlardan foydalanishdir. “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Tahlil va taqqoslash”, “Rol o‘ynash” kabi metodlar o‘quvchilarda ijodiy tafakkurni faollashtiradi, ularni dars jarayonining markaziga olib chiqadi. Masalan, o‘qituvchi o‘quvchilarga “Milliy qadriyatlar asosida zamonaviy natyurmort” yoki “Kelajak shahar manzarasi” kabi mavzularni taklif qilishi mumkin. Bu jarayonda o‘quvchi o‘zining individual fikrini vizual shaklda ifodalashga harakat qiladi, bu esa ularning ijodiy mustaqilligini kuchaytiradi.

Ijodiy faollikni oshirishda muammoli o‘qitish usullari ham katta ahamiyatga ega. O‘quvchilarga muammoli vaziyatlar yaratib, ularni mustaqil yechim topishga yo‘naltirish, ijodiy fikrlashni rag‘batlantiradi. Masalan, o‘qituvchi “Qanday qilib ranglar orqali kayfiyatni ifodalash mumkin?” yoki “Kompozitsiyada asosiy e‘tiborni qaysi elementga qaratish kerak?” kabi savollar asosida darsni tashkil etishi mumkin. Bu jarayon o‘quvchilarni chuqurroq fikrlashga, san‘atning mazmuniy tomonini anglashga undaydi.

Amaliy mashg‘ulotlarda ijodiy faollikni oshirishning yana bir samarali strategiyasi — milliy qadriyatlarni dars mazmuniga integratsiyalashdir. O‘quvchilar milliy naqshlar, urf-odatlar, xalq hayotiga oid obrazlarni tasvirlash orqali nafaqat san‘at ko‘nikmalarini rivojlantiradi, balki o‘z madaniy ildizlarini ham chuqur anglaydi. Masalan, milliy gilam naqshlarini kompozitsiyada ishlatish, xalq bayramlari manzaralarini chizish yoki milliy kiyim-kechak motivlarini tasvirlash orqali o‘quvchilar milliy san‘at an‘analarini ijodiy tarzda qayta talqin qiladi. Bu usul nafaqat badiiy, balki ma‘naviy tarbiyani ham ta‘minlaydi.

Innovatsion texnologiyalarni qo‘llash ham ijodiy faollikni oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Raqamli chizmachilik dasturlari, grafik planshetlardan foydalanish, virtual galereyalarni o‘rganish kabi zamonaviy usullar o‘quvchilarning san‘atga bo‘lgan qiziqishini yanada kuchaytiradi. Raqamli vositalar yordamida rang uyg‘unligini sinab ko‘rish, kompozitsiya variantlarini tahlil qilish yoki 3D formatda tasvir yaratish o‘quvchilarga yangi tajribalar beradi. Bunday integratsiya amaliy mashg‘ulotlarni innovatsion va interfaol tarzda tashkil etish imkonini beradi.

O‘qituvchi faoliyatining muhim jihatlaridan biri — o‘quvchilarning ijodiy ishlarini tahlil qilish va baholashdir. Baholash jarayonida faqat texnik jihatlariga emas, balki o‘quvchining g‘oyasi, ifoda uslubi, individual yondashuvi va ijodiy fikrlash darajasiga e‘tibor qaratilishi lozim. Bu o‘quvchilarda o‘z mehnatiga tanqidiy, shu bilan birga qadrllovchi munosabatni shakllantiradi. O‘quvchilar o‘zaro ishlarini tahlil qilib, bir-birining ijodiy yondashuvini baholash orqali o‘z fikrini dalillashni o‘rganadi.

Amaliy mashg‘ulotlarda ijodiy faollikni oshirish uchun o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasida ijodiy hamkorlik muhiti yaratilishi kerak. O‘qituvchi o‘quvchiga tayyor yechim bermasligi, balki uni izlanishga undashi, savollar orqali fikrlashga yo‘naltirishi maqsadga muvofiqdir. Shu jarayonda o‘quvchi o‘zining fikri, his-tuyg‘usi, tasavvuri orqali badiiy obraz yaratadi. Bunday pedagogik muhit o‘quvchini mustaqil ijodiy shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

Ijodiy faollikni oshirishda tahliliy fikrlashni rivojlantirish ham zarur. O‘quvchilar san‘at asarlarini tahlil qilish, mashhur rassomlar ijodini o‘rganish, rang, shakl va kompozitsion yechimlarni tahlil etish orqali o‘z ijodida samarali yondashuvlarni qo‘llay oladi. Masalan, o‘qituvchi mashhur o‘zbek rassomlarining natyurmort yoki manzara janridagi asarlarini tahlil qildirish orqali o‘quvchilarga badiiy fikr yuritish, taqqoslash va estetik baho berish ko‘nikmasini rivojlantiradi.

Amaliy mashg‘ulotlarda ijodiy faollikni oshirishning yana bir yo‘nalishi — jamoaviy ijodiy ishlar tashkil etishdir. Guruh bo‘lib ishlash jarayonida o‘quvchilar o‘zaro fikr almashadi, g‘oyalar birikmasidan yangi yechimlar tug‘iladi, bu esa ijodiy sinergiyani yuzaga keltiradi. Masalan, sinf bo‘lib devoriy kompozitsiya yaratish, maktab ko‘rgazmasi uchun kollektiv natyurmort chizish yoki xalq bayramiga bag‘ishlangan badiiy kompozitsiya yaratish o‘quvchilarni hamkorlikda ijod qilishga o‘rgatadi.

Ijodiy faollikni oshirish strategiyalarini amalga oshirishda tizimlilik va izchillik muhim. Har bir amaliy mashg‘ulotda o‘quvchilarning ilgari o‘rgangan bilim va ko‘nikmalari mustahkamlanib, yangi ijodiy tajribalar bilan boyitilishi lozim.

O‘qituvchi o‘quvchilarning individual qiziqishlari, psixologik xususiyatlari va ijodiy salohiyatini inobatga olgan holda darsni tashkil etsa, natija yanada samarali bo‘ladi.

Shunday qilib, amaliy mashg‘ulotlarda ijodiy faollikni oshirish — bu ko‘p qirrali, izchil va maqsadga yo‘naltirilgan pedagogik jarayondir. Unda o‘quvchi faqat o‘rganuvchi emas, balki yaratuvchi, o‘z fikrini san‘at vositalari orqali ifodalovchi shaxs sifatida shakllanadi. Bu esa ta‘lim jarayonining eng oliy maqsadi — mustaqil, ijodiy fikrlovchi, estetik didga ega, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni qadrlaydigan shaxsni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Amaliy mashg‘ulotlarda ijodiy faollikni oshirish — bu tasviriy san‘at ta‘limida o‘quvchilarning estetik idroki, mustaqil fikrlashi va badiiy tafakkurini rivojlantirishga qaratilgan eng muhim yo‘nalishlardan biridir. Dars jarayonida o‘qituvchi o‘quvchilarni shunchaki texnik ko‘nikmalarga emas, balki ijodiy fikrlash, yangi g‘oyalarni ilgari surish va ularni amaliy ifoda etishga yo‘naltirishi lozim. Bu maqsadga erishishda interfaol metodlar, muammoli ta‘lim, raqamli texnologiyalar, milliy qadriyatlar asosidagi yondashuvlar va motivatsion strategiyalar muhim o‘rin tutadi.

Ijodiy faollikni oshirish uchun o‘quvchilarda mustaqil qaror qabul qilish, yangilik yaratish va san‘at orqali o‘zini ifodalash imkoniyatlarini kengaytirish zarur. Shuningdek, o‘qituvchi ijodiy muhit yaratib, har bir o‘quvchining shaxsiy yondashuvini qadrlashi, rag‘batlantirishi va tahliliy fikrlashni rivojlantiruvchi mashg‘ulotlarni tashkil etishi kerak.

Amaliy mashg‘ulotlarda ijodiy faollikni oshirish natijasida o‘quvchilar san‘atni chuqur anglaydigan, milliy madaniyatni qadrlaydigan va o‘z ijodiy salohiyatini jamiyat manfaatlariga yo‘naltira oladigan barkamol shaxs sifatida shakllanadilar. Bu esa zamonaviy ta‘limning asosiy maqsadlariga to‘liq mos keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // *Педагогическое образование и наука*. – 2017. – №2. – С. 109–110.
2. Shavdirov S. A. *Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // Eastern European Scientific Journal*. – 2017. – №1. – P. 131–134.
3. Shovdirov S. *Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region // E3S Web of Conferences*. – EDP Sciences, 2024. – Vol. 587. – P. 02016.

4. Shavdirov S. *Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology // AIP Conference Proceedings*. – AIP Publishing LLC, 2025. – Vol. 3268. – No. 1. – P. 070035.
5. Шавдиров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари // *Современное образование (Узбекистан)*. – 2017. – №6. – С. 15–21.
6. Shovdirov S. A. *Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // Inter education & global study*. – 2024. – №1. – С. 8–14.
7. Ibraimov X., Shovdirov S. *Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // Science and Innovation*. – 2023. – Vol. 2. – No. B10. – P. 192–198.
8. Шавдиров С. А. *Изобразительному и прикладному искусству // International Scientific Review of the Problems and Prospects of Modern Science and Education*. – 2018. – С. 84–85.
9. Shovdirov S. *Tasviriy savodxonlikka oid o'quv kompetensiyalarni shakllantirishda o'quvchilarni mantiqiy va abstrakt fikrlashga o'rgatish // Евразийский журнал академических исследований*. – 2023. – Т. 3. – №12. – С. 193–196.
10. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. *Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts // International Journal on Integrated Education*. – 2023. – Vol. 4. – No. 3. – P. 60–66.

